

FATİH İLÇESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM STRATEJİ BELGESİ

I. ANALİZ RAPORU
2021

ÖNSÖZ

Sevgili Fatihliler,

Kentsel dönüşüm kavramı, yaklaşık 150 yıldır yoğunlaşarak tüm dünyada tartışılmaya devam etmektedir. 18. yüzyılın ortalarında başlayan sanayi devrimi, eş zamanlı olarak tarım ürünlerinin de ucuzlaması, özellikle büyükşehirlerde göç baskısıyla birlikte, yapısal dönüşümü zorunlu kılıyordu. Kentlerdeki bu dönüşüme hazırlıksız yakalanan dünya, 19. yüzyılın başlarından itibaren çareler aramaya, daha sağlıklı yaşam alanları için çalışmaya ve projeler geliştirmeye başladı. Yaşanılabilir yeni alanları oluşturmak, artan nüfusu desteklemek, arazi kaynaklarının etkili kullanımını sağlamak, doğal çevrenin bozulmasını önlemek, su havzalarını korumak, sosyal ve teknik alt yapı alanları geliştirmek, gayrimenkul piyasasının değişen ekonomik getirilerini adaletle dağıtmak, güvenli arazi ve yapılara ilişkin devlet hizmetlerini desteklemek için politikalar geliştirmek, zorunluluk haline geldi. Kontrolsüz gelişen birçok büyükşehirde çarpık kentleşme ile birlikte insanlık dışı hayat sürülmeye başlanmış; ahlaki çöküntüyle birlikte sosyoekonomik sorunlar ortaya çıkmış, kentler eskiye göre daha tekinsiz bir hal almıştı.

Dünya, kentsel dönüşümle 1900'lü yıllarda tanışırken; Türkiye'de o dönem 700 yıllık büyük Osmanlı İmparatorluğu yıkılıyor, yerine Cumhuriyet kuruluyordu. Devlet hazinesi, miri, arazilerin de özel mülkiyete konu olması bu dönemde gündeme geliyordu. Tüm dünyada meydana gelen gelişmeler elbette ülkemize de yansdı ve maalesef bizde de özellikle göç baskısını karşılayabilecek, özel mülkiyete geçen arazilerin düzenli bir şekilde yapılaşmasını sağlayacak kurgu oluşturulamadı. İlk başta kamusal alanların vakıflar tarafından oluşturulup yönetildiği, insanların sadece birbirinin güneşini engellememesi hassasiyetiyle ve ihtiyacı ölçüsünde konutlarını yaptığı bir plana ihtiyaç olmadan organik olarak gelişen şehir dokusu, artan nüfus baskısını karşılayamadı. Fatih'in, Sarayburnu'nda koloni kenti, Bizantion (M.Ö. 7.yüzyıl) ile başlayan şehircilik serüveni, Roma, Bizans, Osmanlı İmparatorluklarına; bugün de genç Türkiye Cumhuriyeti'ne ev sahipliği yaparak devam etmektedir. Bu çok katmanlı tarihi, kültürel yapısıyla 8500 yıldır ayakta duran ilçemizde ilk planlar, 1836-1837 tarihlerinde Moltke'nin yaptığı 1/25.000 ölçekli çalışmalar olmuştur. Cumhuriyet döneminde, 1933 yılında, 1580 sayılı Belediyeler kanunu çıkarıldıktan sonra birçok plan çalışması yapılmıştır. Alfred Agache, Herman Elgötz ve Jack H. Lambert'in (1933), Prof. Dr. Martin Wagner'in (1935), Prof. Dr. Henri Prost'un (1936-1950) yaptığı planlar Fatih'i etkileyen çalışmalar olmuştur. Bu

çalışmaların bazıları kısmen uygulanmış bazıları hiç uygulanmamıştır. Bunların içerisinde en önemlisi Henri Prost'un çalışması olup; bugünkü Fatih'in şekillenmesine doğrudan etki etmiştir. Henri Prost planda tarihi, kültürel değerlerimizin yerlerini işaretlemiş, uygulama kotlarını belirlemiş ve Tarihi Yarımada'da ilk defa sit kavramını getirmiştir. Planda işaretlenen kültür varlıklarının iziyle, şehri şekillendirecek omurganın ortaya çıkmasına çalışılmış, uygulama kotlarının belirlenmesiyle de silüet korunması hedeflenmiştir. Bununla birlikte açılan Atatürk Bulvarı, Sahil Yolu, Vatan, Millet Caddeleri ve Eminönü Meydanıyla çok önemli tarihi doku tahrip olmuş; Haliç'in etrafının sanayiye açılması fikri ile de hem çevrecilik hem de şehircilik açısından geri dönüşü imkânsız hasarlara sebep olunmuştur.

1960'lardan sonra, özellikle ekonomik ağırlık merkezinin İstanbul'a kayması, istihdam olanaklarının diğer illerle kıyaslanmayacak kadar artması, Anadolu'da geçim sıkıntısı çeken insanların bu şehre gelmesine neden oldu. İstanbul'a gelen insanların çoğunun ilk durağı kadim yaşam merkezi Fatih oldu. Göç edenlerin İstanbul'daki dağıtım merkezi olarak çalışan Fatih, transfer edemediği insanları da kendi nüfusuna ilave ederek hızla kalabalıklaşmaya başladı. Günlük transit trafiğin ve İstanbul'a göçün en önemli dağıtım noktası olan ilçemizin yüzde yüze yakın dolulukta fiziki durumunu düzeltebilmek, ekonomik olarak sadece devlet bütçeleriyle karşılanabilir olmanın çok ötesindedir. Tarihi, kültürel değerlerimize gösterdiğimiz hassasiyetle zaman zaman mühendisliğin, mimarlığın değil; bir arkeoloğun hassasiyetiyle davranırken; bugünün tüm imkân ve imkânsızlıklarının el verdiği ölçüde bir mücevher değerindeki ilçemizin güzelliklerini ortaya çıkarmaya çalışıyoruz. Görevimiz ne kadar zor olsa da bu durum, bizi yıldırma yerine hizmet etmenin verdiği gururla daha fazla motive olmamızı sağlıyor.

Türkiye'nin somut kültürel mirasının yaklaşık %10'unu barındıran Fatih'imiz, geçmişinde; insani ölçekte, organik olarak yapılaştığı bir şehircilik örneğini ortaya koymuşken; özellikle göç baskısıyla gelen bozulmanın ilk başta ve en derinden yaşamış ilçe olmuştur. Türk İslam Medeniyetinin en kıymetli emanetleri ile Ermeni, Rum Patrikhanelerini birlikte barındıracak kadar çok kültürlü ilçemiz, bu topraklarda maneviyatın ve medeniyetin en önemli beşiği olmaya devam etmektedir. 8500 yıllık tarihi padişah ve şehzadelerin ayak izleri üzerinden izlerken; Sezai Karakoç'un yaşayan mısralarını duymak ancak Fatih'te mümkün olabilir. Sanatın, zarafetin, İstanbul beyefendiliğinin ve hanımefendiliğinin geçmişte özenilen kaynak noktası olan Fatih, tarihten bugüne kadar kurulan, önemli bir kısmı günümüze kadar gelen eğitim kurumlarına da ev sahipliği yapmaktadır. Peygamber Efendimizin (S.A.V) övgüsüne mazhar

olmuş, İstanbul'un fethinde şehit düşmüş 170'e yakın asker mezarının (Nimel Ceyş Kabiri) manevi varlıkları ile sanat ve gönül dünyamızın en önemli şahsiyetlerinin, İbnül Emin Mahmud Kemalin, Mehmet Akif'in, Peyami Safa'nın, Necip Fazıl'ın, Ahmet Hamdi'nin, Sezai Karakoç'un hatıraları Fatih'in sokaklarında yaşamaktadır.

Özellikle Türkiye'de 2000 yılların başında konuşulmaya başlanan kentsel dönüşüm ve arazi yönetimi kavramlarının ilk muhatabı; elbette sadece ülkemizin değil tüm dünyanın bir değeri olan Fatih olmalıydı. Bu bilinçle ilçemizin adına yakışır bir yapıya kavuşması için çalışmak, bina, ada, alt bölge, mahalle ölçeğinde kademelendirdiğimiz kentsel dönüşüm projelerimizin, hem ilçe bütününde hem de İstanbul ölçeğinde bir stratejik plan doğrultusunda yapılmasını gerektiriyordu. Fatih Belediyesi Kentsel Dönüşüm Strateji Belgemiz, Çevre Şehircilik Bakanlığı'mızın yayınladığı genelgede geçen tüm kaidelere uygun olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmamız belgeyi hazırlamakla yükümlü diğer kurumlarımıza da referans olacağına inanmaktayız. Mekânsal strateji planı ile aynı süreçte hazırlanan dönüşüm belgesi çok kapsamlı vatandaş talep anketimizden yola çıkarak, ilçemizin fiziksel ve sosyal kırılma noktalarını en ince detaylarına kadar tespit etmiş; projelerin öncelik sıralamasını belirlemiş, uygulamaları gerçekleştirmek için bir takvim oluşturmuştur.

Zemin sınıflarından, kaçak bina analizlerine, göçmen profili ve yerleşim yoğunluklarından, dışarıdan gelenlerin yerleşik halkla ilişkilerine, tsunami riskinden, işletme fonksiyonlarının uyumluluk ve yerindelik analizlerine, son olarak da yapılan çalışmaların tahmini fizibilite analizlerine varıncaya kadar hiçbir veriyi atlamadan oluşturduğumuz strateji belgemiz, finansman sorunlarının çözülmesi halinde kısa vadede tamamlanabilecek projeleri içermekte daha sonraki yıllarda yapılacak kentsel dönüşüm projelerinin de altyapısını hazırlamaktadır.

Öncelikle deprem riskine karşı; sonrasında ise 21. yüzyıl Fatih'inde ikamet edenlere yaraşır bir yaşam alanı sunmak ve Fatih'i ziyaret eden tüm bireylerin aklına ve kalbine hitap eden, huzur, mutluluk ve güven duygularını uyandıran bir şehir oluşturmak adına, yapacağımız çalışmalara altlık olması hedefiyle hazırladığımız bu belgenin, hayırlara vesile olmasını diliyorum. Bu çalışmada emeği geçen mühendis, mimar, şehir plancısı tüm çalışma arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum.

M. Ergün TURAN

Fatih Belediye Başkanı

ÇALIŞMA EKİBİ

DANIŞMANLAR

Mehmet ÖZÇELİK	Başkan Yardımcısı	İnşaat Müh.
Mustafa DEMİRKAN	Başkan Danışmanı	İnşaat Müh.
Sümeyye İSTİF KOÇ	Plan ve Proje Müdürü	Y. Mimar

PROJE EKİBİ

Melih YILMAZ	Proje Yöneticisi	Şehir Plancısı
Büşra ÇAKI	Proje Yönetici Yardımcısı	Şehir Plancısı
Hacer DEMİR		Şehir Plancısı
Meryem CAĞIŞ		Şehir Plancısı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Hedefi.....	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	6
1.3. Çalışmanın Yöntemi	10
2. KENT BÜTÜNÜ MEVCUT DURUM ANALİZLERİ.....	15
2.1. Konum	15
2.1.1. Ülke ve Bölge İçindeki Konumu.....	15
2.1.2. İstanbul İçindeki Konumu.....	16
2.2. Yönetimsel Yapı ve Sınırlar	17
2.2.1. İlçe Sınırları.....	17
2.2.2. Mahalle Sınırları.....	18
2.2.3. Sit Alanları	20
2.2.4. Tarihi Yarımada Dünya Miras Alanı ve Yönetim Sınırı.....	21
2.3. Fiziki Mekânın Tarihsel Gelişimi.....	28
2.3.1. İlk Yerleşmeler ve Bizantion Kenti.....	30
2.3.2. Roma Dönemi	34
2.3.3. Bizans Dönemi	40
2.3.4. Osmanlı Dönemi	43
2.3.5. Cumhuriyet Dönemi	57
2.4. Doğal Yapı.....	90
2.4.1. Jeomorfolojik Yapı.....	90
2.4.2. Topoğrafya	95
2.4.3. Jeolojik Yapı	100

2.4.4.	Hidroloji	104
2.4.5.	İklim ve Bitki Örtüsü.....	105
2.4.6.	Depremsellik	106
2.4.7.	Yerleşime Uygunluk	111
2.5.	Fiziksel Yapı.....	113
2.5.1.	Arazi Kullanımı.....	113
2.5.2.	Kent Doku Analizi	123
2.5.3.	Mülkiyet Analiz.....	124
2.5.4.	Yapı- Parsel Analizleri	126
2.6.	Fatih Silüeti.....	133
2.6.1.	Fatih Silüetinin Oluşum Süreci	133
2.6.2.	Fatih Silüetini Oluşturan Öğeler	135
2.6.3.	Özgün Silüeti Bozan Problemler.....	139
2.6.4.	Fatih Silüetinin Korunması	142
2.7.	Sosyal Yapı.....	146
2.7.1.	Nüfusun Sosyo-Demografik Özellikleri.....	146
2.7.2.	Nüfusun Sosyo-ekonomik Özellikleri.....	168
2.8.	Ekonomik Yapı.....	174
2.8.1.	Sektörel Dağılım	174
2.8.2.	Ticaret Sentezi.....	185
2.9.	Ulaşım.....	186
2.9.1.	Karayolu Ulaşım Ağı	187
2.9.2.	Toplu Ulaşım.....	192
2.9.3.	Ulaşım Türlerinin Kullanımı.....	197
2.10.	Sosyal ve Teknik Altyapı.....	198

2.10.1.	Sosyal Donatı Alanlarının Yeterliliği ve Erişilebilirliği	198
2.10.2.	Donatı Alanlarının Çeşitliliği	218
2.10.3.	Donatı Alanlarının Yetersizliği	219
2.10.4.	Teknik Altyapı Analizleri.....	221
2.11.	Meri Planlar	226
2.11.1.	İstanbul Çevre Düzeni Planı.....	226
2.11.2.	Tarihi Yarımında Koruma Amaçlı İmar Planı	231
2.12.	Mevcut Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Değerlendirilmesi	238
2.12.1.	6306 Sayılı Kanun Kapsamında Tespit Edilen Riskli Yapılar	238
2.12.2.	5366 Sayılı Yenileme Kanunu Kapsamında İlan Edilen Alanlar	240
2.13.	Mevcut Kentsel Problemler	285
2.14.	Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler.....	297
3.	DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	301
	KAYNAKÇA.....	303

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin Dönüşüm Planlamasında Yeri	4
Şekil 2. Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi Kapsam Şeması.....	6
Şekil 3. Kullanılan Veri Kaynakları	10
Şekil 4. Fatih İlçesi Nüfus Dağılımı.....	12
Şekil 5. İstanbul İlinin Ülke İçindeki Konumu	15
Şekil 6. Fatih İlçesinin İstanbul İçindeki Konumu.....	16
Şekil 7. Fatih İlçe Sınırları	17
Şekil 8. Fatih İlçesi Mahalle Sınırları.....	18
Şekil 9. Tarihi Yarımada Sit Alanları.....	20
Şekil 10. Fatih İlçesi Dünya Miras Alan Sınırları	22
Şekil 11. İstanbul Tarihi Alanları Yönetim Alan Sınırı	23
Şekil 12 Prost Planı Arkeolojik Saha	24
Şekil 13. 1453-1481 Senesinde Fatih Arkeolojik ve Topografik Haritası	28
Şekil 14. İstanbul'un Tarihsel Gelişim Süreci	29
Şekil 15. İstanbul'daki İlk Yerleşmeler.....	30
Şekil 16. Bizantion Kenti	32
Şekil 17. Bizantion Kent Unsurları	33
Şekil 18. Kentin İlk Surları ve Severus Surları	34
Şekil 19. Konstantinopolis Kent Şeması (MS.330-476)	35
Şekil 20. Konstantinopol'de Sokaklar	36
Şekil 21. Roma Dönemi Kent Limanları ve Forumları.....	37
Şekil 22. MS. 4. yy Konstantinopolis.....	38
Şekil 23. Roma Kenti (5-7. Yüzyıl)	39
Şekil 24. Konstantinopolis Sur Sistemi.....	40

Şekil 25. Bizans Kenti Anıtsal Yapılar ve Akslar (450-1453).....	41
Şekil 26. Bizans Dönemi Kenti (8-12. Yüzyıl).....	42
Şekil 27. İstanbul'un Kentsel Gelişmesi (1453-1520).....	44
Şekil 28. Kırkçeşme Su Sistemi.....	45
Şekil 29. Kentsel Gelişim (1520-1603).....	46
Şekil 30: Osmanlı Başkenti (1520-1603).....	47
Şekil 31. İstanbul'un Yeni Yapılar (1603-1730).....	48
Şekil 32: Osmanlı Başkenti (1730 -1789).....	49
Şekil 33. İstanbul'un Gelişmesi (1789-1910).....	50
Şekil 34. İstanbul Sokak Dokusu (19.Yüzyıl).....	51
Şekil 35. Charles Edward Goad Haritası/Paftal (Ayvansaray-Fener-Balat).....	55
Şekil 36. Alman Mavileri.....	56
Şekil 37. İstanbul'da Kentsel Gelişmenin Yayılması (1916-1960).....	57
Şekil 38. Cumhuriyet Dönemi İstanbul'un Gelişimi (1923-1950).....	58
Şekil 39. İstanbul'un Gelişimi (1950-1960).....	59
Şekil 40. İstanbul'un Gelişimi (1789-1910).....	61
Şekil 41. Tarihi Yarımada'nın Gelişimi (2000 sonrası).....	62
Şekil 42. Henri Prost Planı (1973).....	67
Şekil 43. Suriçi İmar Planı (1964).....	71
Şekil 44. İstanbul Metropolitan Alan Nazım Planı (1980).....	72
Şekil 45. Tarihi Yarımada Turizm Merkezi.....	74
Şekil 46. Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (1990).....	79
Şekil 47. Tarihi Yarımada'nın Tepeleri.....	91
Şekil 48. Lykos (Bayrampaşa) Deresi.....	93
Şekil 49. Eğim Analizi.....	96

Şekil 50. Eş Yükselti Analizi.....	98
Şekil 51. Yöneliş Analizi.....	99
Şekil 52. Jeolojik Formasyon Analizi.....	100
Şekil 53. Hidrolik Yapı Analizi.....	104
Şekil 54. Türkiye Deprem Tehlike Haritası.....	107
Şekil 55. İstanbul Deprem Bölgeleri Dağılım Haritası.....	108
Şekil 56. Fiziksel Risk Dağılımı.....	110
Şekil 57. Yerleşime Uygunluk Analizi.....	111
Şekil 58.Mevcut Arazi Kullanım.....	115
Şekil 59. Konut Alanları.....	117
Şekil 60.Ticaret Alanları.....	118
Şekil 61.Turizm Alanları.....	119
Şekil 62.İdari Tesis Alanları.....	120
Şekil 63.Açık ve Yeşil Alanlar.....	121
Şekil 64.Donatı Alanları.....	122
Şekil 65. Doku Analizi.....	123
Şekil 66.Mülkiyet Analizi.....	125
Şekil 67.Bina Niteliği Analizi.....	127
Şekil 68.Bina Yapım Cinsi Analizi.....	128
Şekil 69.Bina Yapım Yılı Analizi.....	129
Şekil 70.Kat Adedi Analizi.....	130
Şekil 71.TAKS Analizi.....	131
Şekil 72.KAKS Analizi.....	132
Şekil 73. İstanbul Silüeti (1855).....	133
Şekil 74. Tarihi Yarımada Silüeti Oluşum Süreci.....	134

Şekil 75. İstanbul Silüeti (18.Yüzyıl).....	135
Şekil 76. Bütüncül Silüet Algısı.....	136
Şekil 77. Haliç Sırtları Silüetini Oluşturan Öğeler.....	137
Şekil 78. Marmara ve Sarayburnu'nda Silüeti Oluşturan Öğeler	138
Şekil 79. Günümüzde İstanbul Silüeti.....	139
Şekil 80. Mevcut Durum ile Meri Plan Kat Farkları.....	140
Şekil 81. Fatih Silüetinde Görünürlüğü Olan Yapılar.....	141
Şekil 82. Görünürlüğü İncelenen Anıt Eserler ve Çevresi	142
Şekil 83. Meri Plan Kat Adetleri.....	144
Şekil 84.İstanbul İlçeleri Nüfus Büyüklükleri.....	146
Şekil 85. İstanbul İlçeleri Nüfus Yoğunluk Analizi.....	147
Şekil 86. İstanbul İlçeleri 2010-2019 Yılları Nüfus Değişim Oranı	148
Şekil 87. Mahalle Nüfus Büyüklükleri.....	149
Şekil 88. Mahalle Nüfus Yoğunlukları	151
Şekil 89. Mahalle Nüfus Değişimi	152
Şekil 90.Mahalle Nüfuslarının Cinsiyete Göre Dağılımı	154
Şekil 91. (0-4) Yaş Grubu Nüfusun Mahallere Dağılımı	155
Şekil 92.(5-9)Yaş Grubu Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı	156
Şekil 93.(10-14) Yaş Grubu Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı	157
Şekil 94.(15-19) Yaş Grubu Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı	158
Şekil 95. (20-24) Yaş Grubu Nüfusun Mahallelere Dağılımı	159
Şekil 96.(25-64) Yaş Grubu Nüfusun Mahallere Dağılımı	160
Şekil 97.65 Yaş ve Üzeri Nüfusun Mahallere Dağılımı.....	161
Şekil 98.Üniversite Mezun Kişi Oranı	164
Şekil 99. Anket Yapılan Katılımcıların Yaşadıkları Çevredeki Göçmen Grubu	166

Şekil 100. Engelli Nüfusun Mahallere Dağılımı	168
Şekil 101.Anket Katılımcıları Aktif Çalışma Durumu.....	170
Şekil 102. Ortalama Gelir Durumu	171
Şekil 103. Sosyo-ekonomik Sentez.....	173
Şekil 104. Toptan Ticaret Birimlerinin Dağılımı	175
Şekil 105. Perakende Ticaret Birimlerin Dağılımı.....	176
Şekil 106. İmalat Birimlerin Dağılımı.....	177
Şekil 107. Konaklama Birimlerin Dağılımı	179
Şekil 108. Yeme-İçme Birimlerin Dağılımı	181
Şekil 109. Finans ve Sigorta Birimlerin Dağılımı.....	182
Şekil 110. İstanbul Kültür Endüstrileri Dağılımı	183
Şekil 111.Yaratıcı Sektörler ve Kültürel Faaliyetlerin Dağılımı.....	184
Şekil 112. Fatih İlçesi Yaratıcı Sektörün Dağılımı	185
Şekil 113. Ticaret Sentezi.....	186
Şekil 114. Karayolu Ulaşım Ağı	187
Şekil 115. Ulaşım Kademelenmesi	189
Şekil 116.Yayalaştırılmış Sokak ve Bisiklet Yolları.....	190
Şekil 117.Otopark Kapasiteleri ve Araç Sahipliği Dağılımı	191
Şekil 118. Raylı Sistem Ulaşım Ağı.....	192
Şekil 119. Toplu Taşıma Sistemi ve Aktarma Noktaları	194
Şekil 120. Toplu Taşıma Sistemi- Otobüs Güzergâhı.....	195
Şekil 121. Denizyolu Ulaşım Ağı	196
Şekil 122. Trafik Yoğunluk Haritası	198
Şekil 123. Eğitim Tesisi Yeterlilik Oranı.....	201
Şekil 124. Anaokulları Erişim Alanı	203

Şekil 125. Anaokulu Yeterlilik Oranı	204
Şekil 126. İlköğretim Tesisi Erişim Alanı.....	205
Şekil 127. Lise Erişim Alanı	206
Şekil 128. Sağlık Tesisleri Yeterlilik Oranı	207
Şekil 129. Aile Sağlık Merkezi Erişim Alanı.....	209
Şekil 130. Spor Tesisi Yeterlilik Oranı	210
Şekil 131. Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı.....	212
Şekil 132. Park ve Yeşil Alanların Erişim Alanı	214
Şekil 133. Sosyokültürel Tesislerin Yeterlilik Oranı	215
Şekil 134. Sosyokültürel Tesislerin Erişim Alanı	217
Şekil 135. Donatı Alanlarının Çeşitlilik Oranı.....	218
Şekil 136. Donatı Yetersizliği Puanlaması.....	219
Şekil 137. Sosyal Donatı Yetersizlik Sentezi.....	220
Şekil 138. Elektrik İletim Hattı	221
Şekil 139. Doğalgaz Hattı	222
Şekil 140. İçme suyu Hattı	223
Şekil 141. Atık su Hattı.....	224
Şekil 142. Yağmur Suyu Hattı	225
Şekil 143. 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı.....	229
Şekil 144. Fatih İlçesi 1/1.0000 Ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı	233
Şekil 145. Meri Plan Ticaret Bölgeleri.....	235
Şekil 146. Meri Plan Donatı Alanları.....	237
Şekil 147. Yenileme Alanları	242
Şekil 148. Yenileme Alanlarında Avan Proje Onay Durumu	244

Şekil 149. Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Yenileme Alanı Uydu Görüntüsü (2005-2015)	245
Şekil 150. Neslişah ve Hatice Sultan mahalleleri Yenileme Alanı Değişimi (2006-2013) ...	246
Şekil 151. Fener-Balat Yenileme Alanı Konumu	248
Şekil 152. Bulgur Palas Yenileme Alanı Konumu.....	249
Şekil 153. Bulgur Palas Yenileme Alanı Avan Projesi	250
Şekil 154. Davutpaşa Yenileme Alanı Konumu	251
Şekil 155. Davutpaşa Yenileme Alanı Avan Projesi Vaziyet Planı	252
Şekil 156. Yenileme Sonrası Davutpaşa Medresesi.....	252
Şekil 157. Ayvansaray Yenileme Alanı Konumu	253
Şekil 158. Yenileme Sonrası Ayvansaray Yenileme Alanı.....	254
Şekil 159. Beyazıt Ağa (Sur-1), Ereğli mahalleleri Konumu.....	255
Şekil 160. Beyazıt Ağa Yenileme Avan Projeleri.....	257
Şekil 161. 3003 ada 68 parseli ilişkin Vaziyet Planı	258
Şekil 162. Sur 2 Yenileme Alan Konumu.....	259
Şekil 163. Sur-3 Yenileme Alanı Konumu	260
Şekil 164. Sur-3 Avan Projesi ve Onay Durumu	261
Şekil 165. Yedikule-Yenikapı I. Etap Konumu	262
Şekil 166. Cer Atölyeleri Yenileme Avan Projesi	263
Şekil 167. Yedikule-Yenikapı 2. Etap Yenileme Alan Konumu	264
Şekil 168. Yedikule-Yenikapı 2. Etap Yenileme Alanı Avan Projesi	265
Şekil 169. Yedikule-Yenikapı 3. Etap Yenileme Alan Konumu	266
Şekil 170. Yedikule-Yenikapı 3. Etap Yenileme Alanı Avan Projesi	267
Şekil 171. Unkapanı Yenileme Alanı Konumu.....	268
Şekil 172. Unkapanı Yenileme Alanı Avan Projeleri	269

Şekil 173. Hüsambey, Kırkçeşme ve Şeyh Resmi mahalleleri Yenileme Alanı Konumu	270
Şekil 174. Hüsambey, Kırkçeşme ve Şeyh Resmi Mahalleleri Avan Projesi	271
Şekil 175. Darüşşafaka (Şeyh Resmi) Mahallesi Avan Projesi	272
Şekil 176. Neslişah İlköğretim ve Mimar Sinan Stadı Yenileme Alan Konumu.....	272
Şekil 177. Neslişah İlköğretim ve Mimar Sinan Stadı Yenileme Alanı Vaziyet Planı	273
Şekil 178. Süleymaniye Yenileme Alanı ve Fatih Belediyesi Yetkisindeki Alan	274
Şekil 179. Süleymaniye Bölgesi avan Proje Onay Süreci.....	275
Şekil 180.Süleymaniye Yenileme Alanı Proje Görselleri	276
Şekil 181. Kapalıçarşı Yenileme Alanı Konumu	277
Şekil 182. Yenileme Alanı Etap Haritası	278
Şekil 183. Kapalıçarşı Avan Proje Süreci	278
Şekil 184. Nişanca Sultanahmet Bölgeleri Yenileme Alan Konumu.....	279
Şekil 185. Yenileme Alanı Ada Avan Proje Onay Süreci.....	280
Şekil 186. Nişanca Yenileme Alanı Avan Projeler	281
Şekil 187. Aksaray ve Çevresi Yenileme Alan Konumu	281
Şekil 188. Aksaray Yenileme Alanı Avan Projesi	282
Şekil 189. Kentsel Sorun Hiyerarşisi	287
Şekil 190. Fatih İlçesi Mekânsal Strateji Planı Amaçları.....	289
Şekil 191: Fatih Mekânsal Strateji Planı Kapsamında Önerilen Projeler	290
Şekil 192. İlişkisel Yaklaşım Yöntemi.....	291
Şekil 193. Hanehalkı Anketine Göre En Önemli Sorunlar	292
Şekil 194. Projelerin Öncelik Sıralaması ve Belirlenen Proje Sayısı.....	293
Şekil 195: Mekânsal Strateji Planı	295
Şekil 196. Fatih İlçesinin Güçlü Yönleri.....	297
Şekil 197. Fatih İlçesinin Zayıf Yönleri.....	298

Şekil 198. Fatih İlçesinin Fırsatları	299
Şekil 199.Fatih İlçesi Tehditler	300

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Veri Türüne Göre Çalışma Alanları.....	13
Tablo 2. Fatih İlçesi Mahalleleri ve Yüz Ölçümleri.....	19
Tablo 3. Fatih İlçesi İklim Tablosu	105
Tablo 4. İstanbul Geneli Fiziksel Risk Sıralaması	109
Tablo 5. Kentsel Alan Kullanımı	113
Tablo 6. Mülkiyet Dağılımı.....	124
Tablo 7.Fatih İlçesi Bina Sayısı	126
Tablo 8. Doğum ve Ölüm Hızı Karşılaştırması.....	148
Tablo 9.Mahalle Nüfus Büyüklükleri ve İlçe Nüfusuna Oranı	150
Tablo 10.İstanbul ve Fatih İlçesi Medeni Duruma Göre 2019 Nüfus Bilgileri.....	162
Tablo 11.İstanbul ve Fatih İlçesi 2019 Nüfusuna Göre Eğitim Durumu	163
Tablo 12. Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılım.....	174
Tablo 13. Fatih İlçesi Konaklama Tesisleri ve Kapasiteleri	178
Tablo 14.Turizm İşletmesi Belgeli Tesisler	179
Tablo 15. Belediye Belgeli Tesisler	180
Tablo 16. Sosyal Donatı Alanları.....	199
Tablo 17. Kişi Başına Düşen Eğitim Tesis Alanı.....	202
Tablo 18. Kişi Başına Düşen Sağlık Tesis Alanı Oranı	208
Tablo 19. Kişi Başına Düşen Spor Tesis Alanı	211
Tablo 20. Kişi Başına Düşen Yeşil Alan.....	213
Tablo 21. Kişi Başına Düşen Sosyokültürel Tesis Alanı	216
Tablo 22. Fatih İlçesi Altyapı Envanteri	221
Tablo 23. Meri Planlar ve Onay Tarihleri	226
Tablo 24. Meri Plan Arazi Kullanımı.....	231

Tablo 25. Meri Plan ve Mevcut Durum Donatı Alanları Dağılımı	236
Tablo 26. Mahallelere Göre Riskli Yapı Durumu.....	239
Tablo 27. Tarihi Yarımada Yenileme Alanları	241
Tablo 28. Yenileme Alanları Avan Proje Onay Durumu.....	243
Tablo 29. Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Yenileme Alan Bilgileri	246
Tablo 30. Fener - Balat Yenileme Alan Bilgileri	248
Tablo 31. Bulgur Palas Yenileme Alan Bilgileri	250
Tablo 32. Davutpaşa Yenileme Alan Bilgileri	251
Tablo 33. Ayvansaray Yenileme Alan Bilgileri.....	254
Tablo 34. Beyazıt Ağa (Sur-1), Ereğli Mahalleleri Yenileme Alan Bilgileri.....	256
Tablo 35. Sur 2 Yenileme Alan Bilgileri	259
Tablo 36. Sur-3 Yenileme Alan Bilgileri	261
Tablo 37. Yedikule -Yenikapı 1. Etap Yenileme Alan Bilgileri.....	263
Tablo 38. Yedikule-Yenikapı 2. Etap Yenileme Alan Bilgileri.....	265
Tablo 39. Yedikule-Yenikapı 3. Etap Yenileme Alan Bilgileri.....	267
Tablo 40. Unkapanı Yenileme Bölgesi Proje Alanı Bilgileri.....	268
Tablo 41. Hüsambey, Kırkçeşme ve Şeyh Resmi Mahalleleri Proje Alanı Bilgileri	270
Tablo 42. Neslişah İlköğretim ve Mimar Sinan Stadı Proje Alanı Bilgileri	273
Tablo 43. Süleymaniye Yenileme Alanı Fatih Belediyesinin Çalıştığı Alanın Bilgileri	275
Tablo 44. Kapalıçarşı Yenileme Alanı Bilgileri.....	277
Tablo 45. Nişanca Yenileme Bölgesi Proje Alanı Bilgileri	280
Tablo 46. Aksaray Yenileme Alanı Bilgileri	282

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Fatih İlçe Nüfusunun 1950-2019 Yılları Arası Değişimi	147
Grafik 2. Fatih İlçesi 2014-2019 Yılları Arası Ölüm ve Doğum Eğrileri	149
Grafik 3. Fatih ilçesi Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Nüfus Dağılımı	153
Grafik 4. Fatih İlçesi Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı	153
Grafik 5. Fatih İlçesi Eğitim Durumu	164
Grafik 6. Nüfusa Kayıtlı Olunan İl.....	165
Grafik 7. Yaşanılan Çevrede Göçmen Varlığı	166
Grafik 8. Anket Katılımcılarının Sosyal Güvence Durumu	169
Grafik 9. Hanehalkı İşsizlik Durumu	169
Grafik 10. Anket Katılımcıları Aktif Çalışma Durumu	170
Grafik 11. Ulaşım Türlerinin Kullanımı	197

KISATMALAR ve TANIMLAR

Organizasyon

DEZİM	Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü
GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İETT	İstanbul tramvay ve Tünel İdaresi Genel Müdürlüğü
İSO	İstanbul Sanayi Odası
İSKİ	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İGDAŞ	İstanbul Gaz ve Doğalgaz Dağıtım A.Ş
İTO	İstanbul Ticaret Odası
JICA	Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı
TKGM	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK	Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu)

Bilimsel/ Teknik

ASM	Aile Sağlık Merkezi
GIS/CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
İKDMP	İstanbul Kentsel Dönüşüm Master Planı
KAKS	Bir parselde yapılabilecek toplam inşaat alanının, parsel alanına bölümü ile hesaplanan kat sayı, emsal.
MEGAİST	Afet Risk Yönetimi için Megaşehir Gösterge Sistemi
MİA	Merkezi İş Alanı
PGA	En Yüksek Zemin İvmesi
PGV	En Yüksek Zemin Hızı
SES	Sosyoekonomik statü
SMÖ	Sivil Mimarlık Örneği
TAKS	Taban alanının parsel alanına oranı ile hesaplanan taban alanı kat sayısı.

Tanımlar

5366 Sayılı Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun: 2005 yılında yürürlüğe giren yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanları üzerine yoğunlaşan kanundur.

6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun: 2012 yılında yürürlüğe giren son düzenlemeleri 2014 yılında yapılmış olan, afet riskli alanlara müdahale edilerek can ve mal kayıplarını en aza indirmeyi amaçlayan kanundur.

ADNKS - Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi: 25 Nisan 2006 tarihinde çıkarılan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ve 18 Kasım 2005 tarihinde çıkarılan 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu, çalışmanın yasal dayanağını oluşturmaktadır. Kişilerin yerleşim yerlerine göre nüfus bilgilerinin güncel olarak tutulduğu, nüfus hareketlerinin her an izlenebildiği, MERNİS (Merkezi veri tabanı ve Kimlik Paylaşımı Sistemi) kayıtlarındaki TC Kimlik Numarasına göre kişiler ile ikamet adreslerinin eşleştirildiği TÜİK tarafından yapılan bir kayıt sistemidir.

Belgeli Yapı: Yapılaşma iznine ilişkin ruhsat, iskân gibi belgesi bulunan yapılardır

Eminönü Alt Bölgesi: Atatürk Bulvarı ile Gazi Mustafa Kemal Caddesi'nin doğusunda kalan alandır. Eski Eminönü ilçesi.

Eski Eser: Fatih İlçesi'ndeki tüm tescilli ve tescile esas tarihi yapıları kapsamaktadır.

Fatih Alt Bölgesi: Atatürk Bulvarı ile Gazi Mustafa Kemal Caddesi'nin batısında kalan alandır.

İmar Barışı: 3194 sayılı imar kanununun geçici 16. maddesi kapsamında yapılan yapı kayıt belgesi başvurularıdır.

JICA - İstanbul Afet Riski Önleme ve Azaltma Temel Planı (2002): İBB ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) arasında imzalanan "Afet Riski Önleme ve Azaltma Temel Planı" çalışma anlaşması; 2000/1885 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanıp 22.01.2001 tarih ve 24295 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 13.03.2001 tarihinde Belediyemiz Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü bünyesinde ilgili projeye başlanmış, 2002 yılı sonunda da tamamlanmıştır.

KANİP: 1/5.000 Ölçekli Tarihi Yarımada (Fatih) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 30.12.2011

KAUİP: 1/1.000 Ölçekli Tarihi Yarımada 1. Derece Arkeolojik – Kentsel – Tarihi Sit Alanları Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı, 04.10.2012

Kentsel Risk: Başta doğal afetler olmak üzere, genel yerleşme düzeni, kentsel dokunun oluşturduğu riskler, kullanımdan kaynaklanan riskler, var olan yapılaşmadan gelen riskler, ulaşım sistemi ve altyapılardan kaynaklanan riskler, planlama ve yönetim zafiyetlerinden kaynaklanan vb. nedenlerle oluşabilecek olası kayıp ve zararların tümüdür.

Risk: Olay olmadan önce yol açabileceği olumsuz sonuçların belirlenmesi veya tahmin edilmesi işlemidir.

Riskli Yapı: 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında

Sivil Mimarlık Örneği: Dini ve askeri mimarinin dışında kalan diğer mimari eserlere Sivil Mimari denir.

Sosyal Hasar Görebilirlik: Afetlere fiziksel olarak maruz kalmanın sonuçları ile baş etme, normale dönme ve olumsuz etkileri azaltmaya ilişkin insan kapasitesidir.

Toplanma Alanları: Afet sonrasında insanlara kendilerini güvende hissedebilecekleri bir alanda bulunmaları, yaşadıkları büyük şoku atlatabilmeleri, yakınları ile bir araya gelebilmeleri ya da haberleşebilmelerine imkân yaratan hayati öneme sahip alanlardır.

Yeni Yapı: Anıt eser ve sivil mimarlık niteliği taşımayan (eski eser olmayan) yapı stoğu.

1. GİRİŞ

İstanbul'un dünya çapında öne çıkmasında önemli bir rolü olan ve kentin kimliğinin oluşmasında etkin rol oynayan tarihi ve kültürel birikiminin yoğun olarak bir arada yer aldığı en önemli kentsel mekân, Tarihi Yarımada'dır. 8500 yıllık tarihi içerisinde üç büyük imparatorluğa başkentlik ve çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmış Tarihi Yarımada'da, ilk yerleşim Neolitik Çağda başlayarak M.Ö 6500'lü yıllara uzanmaktadır. İstanbul'un bugünkü temelleri ise M.Ö. 7. yüzyılda atılmıştır. Tarihi Yarımada M.S 4. yüzyılda Konstantin tarafından yeniden inşa edilmesinden sonra Bizans, Roma ve Osmanlı İmparatorluğu gibi üç önemli imparatorluğun başkenti olmuştur. Katmanlı geçmişi ile kent bu süreçte birçok değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Sahip olduğu topoğrafya, üzerinde yaşamış medeniyetlerin fizik mekânı kullanma biçimleri ve kültürleri tarihsel süreç içerisinde Tarihi Yarımada'yı şekillendirmiş ve dönüştürmüştür. Kent, her yeni uygarlık döneminin kuruluşunda yeni yapılar inşa edilerek katmanlaşmıştır. Toplumunu yansıtan bu katmanlar ile kentte yeni bir imge ve anlam yüklenmiştir. Her medeniyete ait dönemde kentte inşa edilen konutlar, anıtsal yapılar, meydanlar, yeşil alanlar ve şehrin ulaşım özellikleri döneminin karakteristiğini yansıtarak zenginleşen kültürel ve tarihi mirasa sahip İstanbul'u oluşturmuştur. Bu süreçte üst üste gelen farklı mekânsal katmanları, farklılaşan kent dokuları ve mimarisi ile özgün bir fiziksel karakterin yanı sıra doğu ve batı gibi iki farklı kültürün sentezlendiği zengin bir kültürel mirasa sahip olmuştur (Kuban,1996).

Tarihi Yarımada gelişme sürecinde kimi zaman yıpranmalara/yıkımlara uğramış kimi zaman ise yapım/ bakım yapılmıştır. Tarihi Yarımada kentleşme süreci içerisinde kuşatmalar, savaşlar, büyük depremler ve yangınlar geçirerek kent yıkılmış, yakılmış, toprak altında kalmış büyük oranda insan eliyle tahrip edilmiştir (Kuban,1996).

Tarihsel süreç içerisinde Tarihi Yarımada her zaman afet riski altında kalmıştır. Bizans döneminden günümüze birçok yangın felaketi meydana gelmiştir. Bu yangınlarda birçok tarihi eser, sivil mimarlık örneği yok olmuş ve tarihi ve kültürel miras da kaybolmuştur. Yangın felaketlerini önlemek ve tahribatı yenilemeye yönelik kentte birçok dönüşüm yaşanmıştır. Binaların birbirlerine belli bir mesafe aralığında yapılması, bina yüksekliklerine sınırlamalar getirilmesi, ahşap yerine taş ve tuğlanın kullanılması, kent içi yolların düzenlenmesi gibi yangın

riskini önlemeye yönelik imar çalışmaları kentin fiziksel yapısında dönüşüme neden olmuştur (Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı İmar Planı Raporu, 2005).

Tarihi Yarımada'nın dönüşüm sürecinde kent planlarının da etkisi büyük olmuştur. 1939 yılında hazırlanan Prost planı ile Tarihi Yarımada'nın silüetinde ve karakterinde korumacı imar anlayışı benimsenmesine rağmen olumsuz etkileri de olmuştur. İstanbul'un silüeti korumak için getiren yapı yüksekliği kararı (+ 40 rakım üzerinde 9,50 m' den daha yüksek yapılanmaya izin verilmemesi) ile bu karara uymayan yapıların fazla katlarının yıkımı ile kentte dönüşüm gerçekleşmiştir (Özcan,2006).

Tarihi Yarımada 19. yüzyılının ikinci yarısından itibaren imar faaliyetlerinin etkisi altına girmiştir. Yoğun kentleşme imar hareketleri ile olumlu ve olumsuz birçok dönüşüm geçirmiştir. Tüm İstanbul ve Tarihi Yarımada'da tarihi değerlerin ve var olan planlarının göz ardı edildiği imar faaliyetleri dikkat çekmektedir. Bu çalışmalar tarihi eserlerin yıkımına, yıpranmasına ve bütünlüğünün bozulmasına neden olmuştur. Bu imar çalışmalarının başında Menderes Operasyonu gelmektedir. Menderes Operasyonu (1950-1965) olarak adlandırılan dönemde imar hareketleri ile kent dokusu büyük dönüşüm geçirerek yeni İstanbul imgesi oluşmuştur. Bu operasyonla eski kent dokusu tahrip edilerek yüksek konut ve işyeri yapılarının çevrelediği geniş yollara ve meydanlara dönüştürülmüştür (Kolcu,2013).

İstanbul başta olmak üzere Türkiye 1999 yılından bu yana kentsel dönüşüm tecrübesi yaşamaktadır. Deprem kuşağında yer almasının yanı sıra eski ve yıpranmış yapı stoku ve plansız yerleşmeleri ile yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. İstanbul'un kamu arazileri, eski veya atıl sanayi alanları, limanları, tarihi merkezleri, yoksul yerleşim alanları kentsel dönüşüm kapsamına girmiş durumdadır. Tarihi Yarımada 15. yüzyıldan günümüze birçok yıkıcı depreme maruz kalmıştır. Anıtsal yapılar, sivil mimarlık örnekleri ve birçok yapıda ağır hasar ve yıkımlar meydana gelmiştir. Bu depremler sonrasında İstanbul'da dönüşüm ve yeniden yapılanma süreci başlamıştır. Tarihi Yarımada bu kadar yoğun doğal afet yaşayarak ve bir takım olumsuz uygulamalara maruz kalarak mevcudiyetini bu güne taşımıştır. Kent her koşulda sürekli yaşamaya devam etmiş ve birçok değerli eseri de beraberinde günümüze kadar taşımıştır.

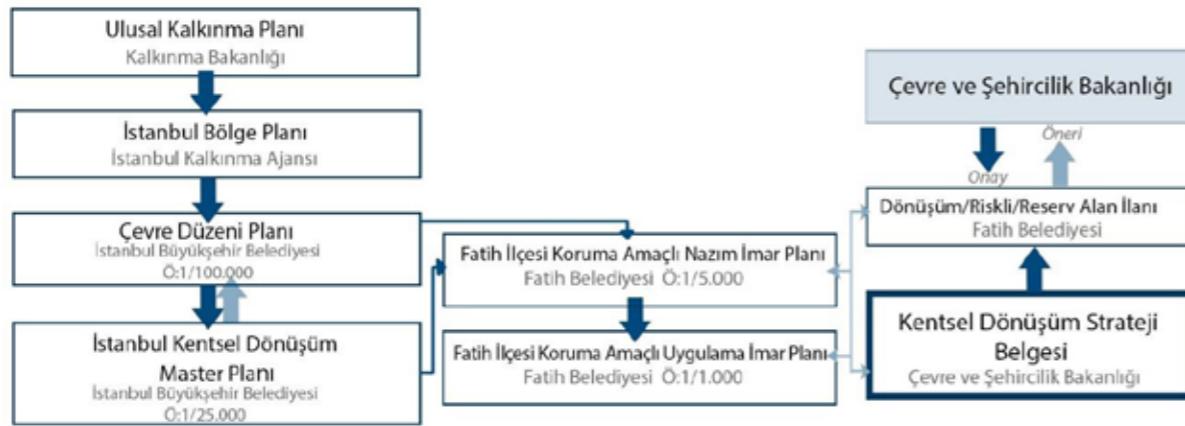
Tarihsel süreç içerisinde Tarihi Yarımada' da; çeşitli sebeplerle nüfusta yaşanan süzülme, uluslararası göç alması gibi sebeplerle sosyal ve demografik yapının değişime uğraması, güvenlik problemlerinin ortaya çıkması, konut yaşam çevreleri, ulaşım, altyapı gibi fizik

mekândaki standartlarının kötüleşmesi, özellikle tarihi dokudaki köhneleşme ve tarihi – kültürel kimliğin zarar görmeye başlaması dönüşüme yönelik talepleri artırmıştır. Bu dönüşüm yönelimiyle birlikte Fatih İlçesi'nde yenileme faaliyetleri başlamıştır. Bu bağlamda hukuki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 16.06.2005 yılında yürürlüğe giren 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ile “yenileme alanlarına” ilişkin yasal dayanak getirilmiş ve ilk örnekleri Fatih İlçesi'nde hayata geçirilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Hedefi

Fatih Belediyesi Stratejik Planı'nın (2020-2024) “kentin doğal, tarihî, kültürel mirasına saygılı bir anlayışla, sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişimine yön vererek, yaşanabilir bir kent oluşumuna katkı sağlamak” amacına yönelik hedefleri arasında, “kentsel dönüşüm uygulamalarının etkinleştirilmesi” hedefi bulunmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının genelgesinde “*2023 vizyonu kapsamında kentsel dönüşüm uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümü, dönüşüm sürecinin iyileştirilmesi ile yerleşim ölçeğindeki kentsel dönüşümün bütüncül bir şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca binaen kentsel dönüşüme yeni bir çerçeve çizilerek dönüşüm hedefleri belirlenmiş olup bu hedeflerin hayata geçirilmesi amacıyla dönüşüm uygulamalarını yönlendirecek 'Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi'nin il ve ilçe bazında hazırlanması'*”¹ gerekli kılınmıştır. Bu kapsamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 'Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin Hazırlanmasına Yönelik İlke ve Esaslar' yayınlanmıştır. Bu esaslar çerçevesinde her kentin kendine özgü kentsel dönüşüm planlamasının yapılması ve bakanlığın onayına sunulması gerekmektedir.

¹<https://www.csb.gov.tr/bakan-kurumdan-81-ile-riskli-alanlarla-ilgili-genelge-bakanlik-faaliyetleri-25453>

Şekil 1. Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin Dönüşüm Planlamasında Yeri
Kaynak: Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2020

Bu genelge doğrultusunda Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü'nce Fatih İlçesi Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi hazırlanma işi gerçekleştirilmiştir. "Fatih İlçesi Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin" amacı; kentsel dönüşüm için öncelikli alanların, kentin bir bölümünde değil kent bütününe yönelik yapılan analiz çalışmaları ile belirlenmesi ve uzun vadede kentsel dönüşümü/gelişimi yönlendirmesidir (Şekil 1). Bu çalışma ile Fatih İlçesi'nde;

- Sağlıksız, güvensiz, ruhsatsız yapılaşmış, ekonomik ömrünü tamamlamış, kent silüetini bozan çok katlı ve estetik olmayan yapı stoğunun tespit edilerek iyileştirilmesi,
- Plansız kentleşme ve sosyal altyapı yetersizliğinin giderilmesi,
- Kentin ekonomik ve toplumsal yapısındaki bozulmaların düzenlenmesi,
- Yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yenilenmesi
- Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve çağdaş yaşamla bütünleştirilerek kullanılması,
- Doğal afet risklerine karşı tedbirler alınması

Hususları dikkate alınarak planlı, sağlıklı ve güvenli yaşam alanlarının oluşturulması, yaşam kalitesinin ve kentsel yaşam memnuniyetinin artırılması amaçlanmıştır.

Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi, Fatih İlçesi'nde gerçekleştirilecek olan kentsel dönüşüm uygulamalarına bütüncül bir yaklaşım getirmektedir. Bu kapsamda belge ile dönüşüme ilişkin

ana kararlar, belgenin planlama hiyerarşisindeki yeri belirlenmiş ve alan esaslı dönüşüme öncelik verilmiştir.

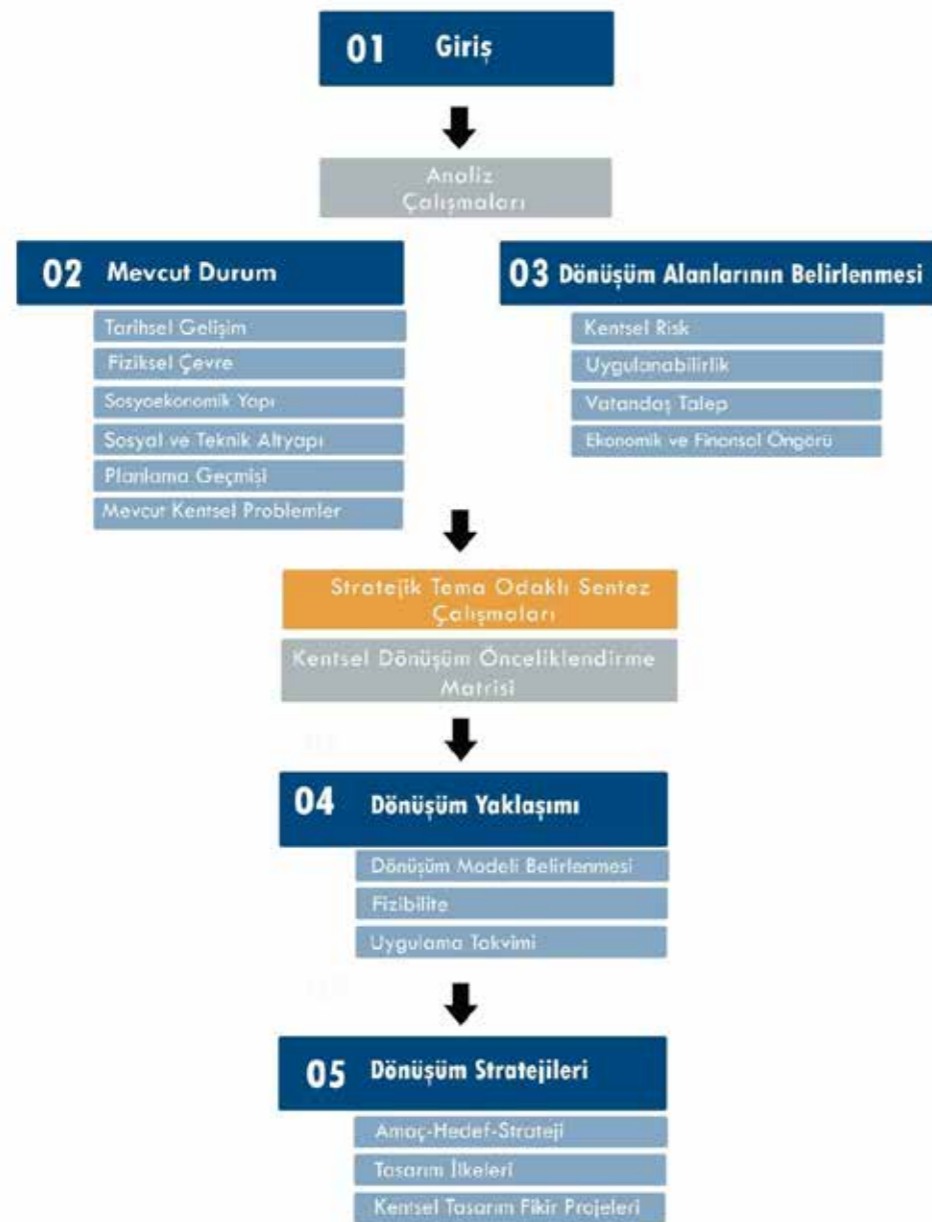
Kentsel dönüşüm strateji belgesi, uygun ölçekli haritalar üzerinde dönüşüm stratejilerinin yansıtıldığı kavramsal çalışmaları belli bir program dâhilinde ortaya koyarak kentsel dönüşüm yönelik yol haritası niteliği taşımaktadır. Bu çalışma ile koruma odaklı kentsel dönüşüm planlarının yapılması esas alınmıştır.

Fatih İlçesi kentsel dönüşüm strateji belgesi kapsamında dönüşüm çalışmalarının hedefleri;

- Niteliksiz çevre/yaşam alanlarının sağlıklı bir şekilde yeniden oluşturulması,
- Risk taşıyan (can kaybı, ekonomik kayıp vb.) bölgelerin tespit edip yenilenmesi,
- Ekonomik ve fiziksel ömrünü tamamlamış eskiyen kent dokusunun sağlıklılaştırılması,
- Anıtsal yapı ve sivil mimari örneklerini bünyesinde barındıran tarihi mekânlarda; yapıların fiziki durumlarının iyileştirilmesi
- Mekânın kültürel dokusunun ve özgün kimliğin korunması,
- Yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve bütün bu unsurların gerçekleştirilmesi için yeni bir yönetim ve proje geliştirme anlayışının ortaya konulması gerekliliğidir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Bu rapor Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yayınladığı 'Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin Hazırlanmasına Yönelik İlke ve Esaslar' çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu ilke ve esaslar kapsamındaki içerik, Fatih Belediyesi Mekânsal Strateji Planı kapsamında üretilen çalışmalar ile zenginleştirilmiştir. Fatih İlçesi Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi hazırlanma işi kapsamında hazırlanan rapor 5 başlıktan oluşmaktadır.

Şekil 2. Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi Kapsam Şeması
Kaynak: Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2020

Strateji Belgesi 3 bölüme ayrılmış olup, aşağıda bölüm içerikleri özetlenmiştir.

I. Analiz Raporu

Strateji belgesinin bu bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi, planlama süreci ve 'Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin Hazırlanmasına Yönelik İlke ve Esaslar' çerçevesinde yer alan kent bütününe dair mevcut durum analizleri yer almaktadır. Rapor tarihsel ve güncel verilerin toplanması, incelenmesi ve kentsel sorunların tespitine yönelik analiz çalışmalarını içermektedir. Yazılı, bilgisayar destekli ve ankete dayalı olmak üzere üç veri kaynağı birbiriyle ilişkili olarak kullanılmıştır. Elde edilen veriler bir araya getirilerek değerlendirilmiş, raporlama ve haritalama çalışmaları yapılmıştır. Fatih ilçe bütününe yönelik yapılan analizlerde Fatih ile İstanbul ilişkilendirilmiştir. Analiz bölümü, sentez bölümünün oluşmasında yol gösterici nitelik taşımaktadır. Kent bütününe ait mevcut durum aşağıdaki başlıklara ayrılarak analiz edilmiştir:

- Yönetmelik Yapı ve Sınırlar
- Fiziki Mekânın Tarihsel Gelişimi
- Doğal Yapı
- Fiziksel Çevre
- Ekonomik Yapı
- Sosyal Yapı
- Ulaşım
- Sosyal ve Teknik Altyapı
- Planlama Geçmişi ve Mevcut Plan Kararları
- Mevcut Kentsel Problemler

Bu başlıklar Fatih ilçe bütünde ele alınarak analiz edilmiştir. Bu bölümde ilçenin İstanbul içindeki önemi ve işlevi vurgulanarak, Fatih ilçesinin sorun, potansiyel, güçlü ve zayıf yanları değerlendirilmiştir.

II. Analiz ve Sentez Raporu

Strateji belgesinin ikinci bölümü, 'Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin Hazırlanmasına Yönelik İlke ve Esaslar' çerçevesinde belirtilen analizlere ek olarak, kentsel dönüşüm çalışması için önemli derecede yönlendiriciliğe sahip olan Fatih İlçesi'nin özgün yapısının gerektirdiği detay ve konularda analiz ve sentezler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler, kentsel risk

başta olmak üzere uygulanabilirlik, vatandaş talep ve beklentileri, ekonomik öngörü başlıklarına ayrılmaktadır.

- Kentsel Risk Analizleri: Kentsel dönüşümde öncelikli alanların belirlenmesindeki en önemli kriter olan kentsel risk faktörü ‘Fiziksel Hasar Görebilirlik’ ve ‘Sosyal Hasar Görebilirlik’ olarak iki kategoride incelenmiştir.
- Uygulanabilirlik Analizi: Kentsel dönüşüm uygulamalarının maliyet ve süreç olarak kolay gerçekleştirilebileceği alanların tespitine yönelik analizler yapılmıştır.
- Vatandaşların Beklenti ve Yaklaşımları: Kentsel dönüşüm alanlarının belirlenmesi sürecinde önemli bir adım vatandaşların talep ve beklentilerinin tespit edilmesi olmuştur. Bu aşamada ilçe genelinde yapılmış hane halkı ve işyeri anketlerindeki dönüşüme yönelik sorulara verilen yanıtlar kullanılmıştır.
- Ekonomik ve Finansal Öngörü: Ticaret sektörünün ve alt sektörlerinin mekânsal gelişme dinamiği, yerleşmenin gelişimine etkisi ve gayrimenkul sektörünün Fatih’ teki genel durumunu incelenmiştir.

III. Sonuç Raporu

Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesinin sonuç raporu 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; analiz raporları doğrultusunda ortaya çıkan riskler ve potansiyeller doğrultusunda kentsel dönüşüm uygulamasını yönlendirecek dokuz stratejik tema belirlenmiştir. Bu temalar;

- Deprem Afet Riski Odaklı
- Vatandaş Talep Odaklı
- Kamusal Kültürel Gelişim Odaklı
- Uygulanabilirlik Odaklı
- Ekonomik Değer Odaklı
- Sosyal Gelişim Odaklı
- Fiziksel Geliştirme Odaklı
- Fonksiyon Odaklı
- Diğer Afet Riskleri Odaklı

Söz konusu stratejik temalar doğrultusunda sentez çalışmaları/matrisi yapılmıştır. Tüm bu çalışmalar neticesinde Risk Odaklı ve Kamusal Kültürel Gelişim Odaklı olmak üzere iki yaklaşım ile dönüşüm alanları belirlenmiş ve kentsel dönüşüm uygulamasını yönlendirecek önceliklendirme çalışmaları hazırlanmıştır. Dönüşüm alanları belirlenirken, iki farklı yaklaşımla ele alınmasındaki asıl amaç ilçedeki riskli yapı stoğunun yanı sıra Fatih İlçesinin

tarihsel süreç içerisinde sahip olduğu tarihi ve kültürel varlıklara ev sahipliği yapmasıdır. Bu nedenle kamusal alan üretimi, kültürel değerlerin korunması ve tarihi alan üzerindeki tahribata neden olabilecek diğer kentsel problemlere çözüm getiren ‘Kamusal Odaklı Dönüşüm’ yaklaşımı geliştirilmiştir.

Risk Odaklı Dönüşüm Alanları iç içe üç farklı büyüklükte alan olacak şekilde belirlenmiştir. Böylece uygulama bölgesi olarak kabul edilen en küçük sınırdaki yapılacak bir dönüşüm projesinin kentin hangi parçasındaki dönüşümü tetikleyebileceği görülecektir. Ayrıca bu yöntem belgenin sürdürülebilirliği, esnekliği ve uzun vadeli kullanımının sağlanmasına katkı sağlamıştır. Öncelikle üst ölçekte tema/problem bölgesi, sonrasında daha alt ölçekte öneri alt bölge ve uygulama bölgesi belirlenmiştir. Önceliklendirilen alanlarda uygulama takvimi ve fizibilite çalışması yapılmıştır.

Sonuç raporunun ikinci bölümünde, gerçekleştirilecek dönüşüm uygulamasına yön verecek yaklaşım belirlenmiştir. Kentsel dönüşüm yaklaşımı, Fatih Mekânsal Strateji Planı (2020) amaçları ve mekânsal kararları ile uyumlu olacak şekilde oluşturulmuştur. Mekânsal strateji planı ilçenin sorunlarını analiz eden, sorunlara yönelik projeleri tasarlayan ve yöneten bir yaklaşım sunmaktadır. Bu doğrultuda kentsel dönüşüm yaklaşımı, kentsel çöküntü alanlarını ve afet riskinin azaltılması olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda vizyon, temel ilkeler, mekânsal gelişim stratejileri ve tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Stratejileri hayata geçirilmesine yönelik etaplamanın yapılması, kısa, orta ve uzun vadeli hedeflere ulaşılması için her etaba ilişkin eylem, faaliyet ve projeler belirtilmiştir.

Raporun son bölümünde ise Kentsel dönüşüm uygulamalarına referans olacak Fatih İlçesi’nde dönüşüm alanları için hazırlanmış, kentsel tasarım fikir projelerine yer verilmiştir.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Bu başlıkta Fatih İlçesi Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi verilerinin toplanması ve analiz edilmesi konusunda kullanılan veri seti ve verilerin kullanım yöntemi açıklanmaktadır. Fiziksel ve sosyal boyutta ele alınan çalışmada 3 tür veri kaynağı kullanılmıştır. Tüm veri setleri Fatih İlçe geneli için hazırlanmış olup, sentez ve analiz aşamalarında veri türüne göre farklı kapsamlar belirlenmiştir.

1 Yazılı Kaynaklar	2 Bilgisayar Destekli Veri Kaynağı	3 Ankete Dayalı Veri Kaynağı
Meri Planlar	Coğrafi Bilgi Sistemi	Hanehalkı Anketi
Tarihi Haritalar	Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı	İşyeri Anketi
Kurum Raporları		Ziyaretçi(Yerli/Yabancı) Anketi
Akademik Çalışmalar		
Fotoğraf ve Gravür		

Şekil 3. Kullanılan Veri Kaynakları
Kaynak: Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2020

1. Yazılı kaynaklar: Fatih İlçesi ile ilgili doğrudan yâda dolaylı olan ilgili kurumlarda yapılmış çalışmaları içermektedir. Bu kaynaklardan Fatih İlçesi Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi hazırlanma aşamasında belge ve doküman taraması yapılmıştır. Bu kaynaklar;

- İstanbul için Deprem Master Planı (2003)
- Fatih Deprem Odaklı Kentsel Dönüşüm Planı (2007)
- İstanbul Çevre Düzeni Planı (2009)
- Fatih İlçesi 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (2011)
- Fatih İlçesi 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı (2012)
- İstanbul Kentsel Dönüşüm Stratejik Planı ve Master Planı (2015)
- Tarihi Yarımada Yönetim Planı (2011 /2018)
- İstanbul Afetler Karşısında Sosyal Hasar Görebilirlik (2018)
- İstanbul Kentsel Dönüşüm Master Planı (2019)
- Fatih Belediyesi Kurumsal Stratejik Planı (2015/2019)
- İstanbul İli Olası Deprem Kayıp Tahminleri (2019)
- Tarihi ve Kültürel Miras Alanlarında Kentsel Dönüşüm Planlama Yaklaşımı (2019)

- Fatih İlçesi Sosyal Ekonomik ve Fiziksel Yapı Çözümlemesi, Mekânsal Projelerin Tanımlanması ve Önceliklendirilmesi (2020)
- Projenin içeriği ile örtüşen yüksek lisans ve doktora tezleri ile diğer akademik çalışmalardan oluşmaktadır.

2. Bilgisayar Destekli Veri Kaynağı: Coğrafi Bilgi Sistemi üzerinde bina, ada, sokak, mahalle ve ilçe bazlı fiziki çevre, ulaşım vb. verileri ile TÜİK veri tabanı kullanılarak demografik, sosyal ve ekonomik veriler elde edilmiştir. Bu kaynaklardan elde edilen veriler aynı harita dilinde mekânsal veriler haline dönüştürülmüştür.

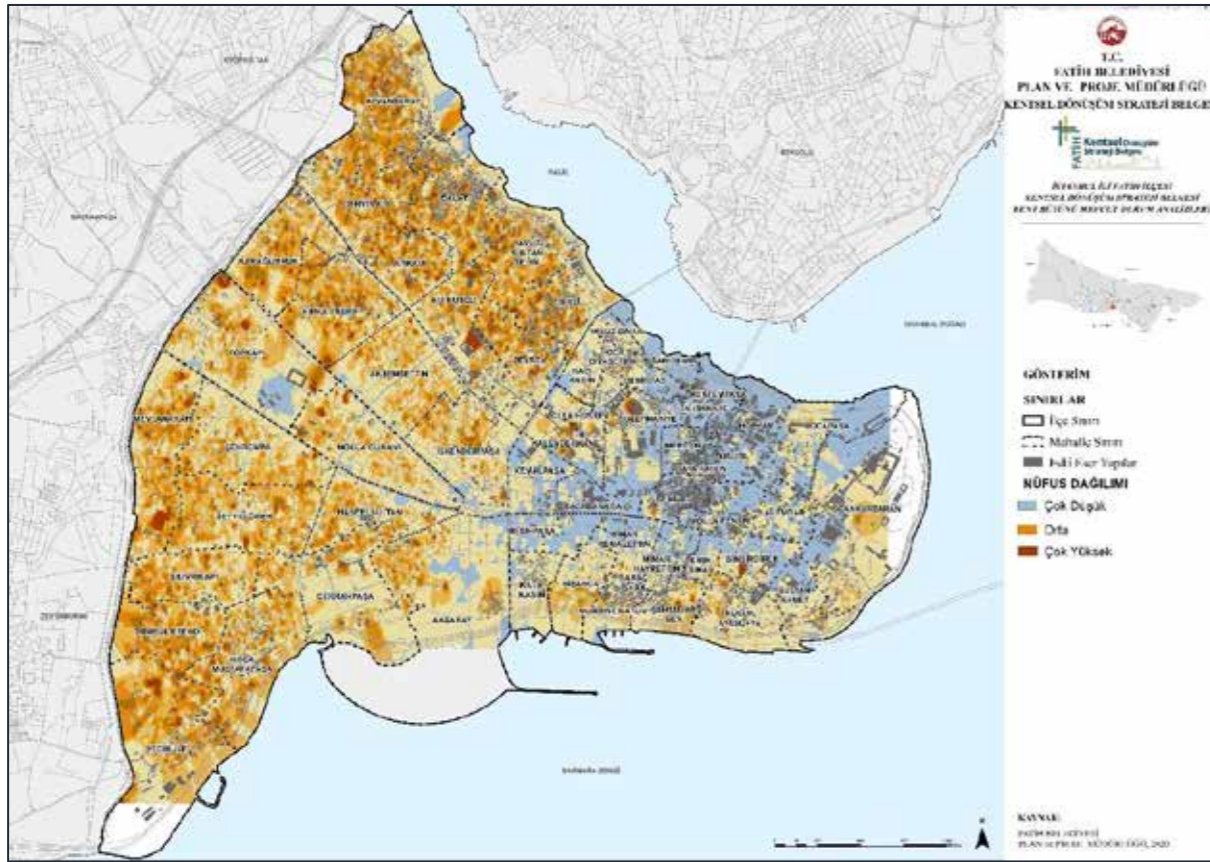
3. Ankete Dayalı Veri Kaynağı: “İstanbul İli, Fatih İlçesi Sosyal, Ekonomik ve Fiziksel Yapı Çözümlemesi, Mekânsal Projelerin Tanımlanması ve Önceliklendirilmesi Projesi”² kapsamında, 13 Ocak 2020 ile 11 Şubat 2020 tarihleri arasında Fatih ilçesinde yaşayan 1.932 kişi ile hanehalkı anketleri, 27 Aralık 2019 – 27 Ocak 2020 tarihleri arasında ise İTO ve İSO’ya kayıtlı 379 işletme ile işyeri anketleri olmak üzere yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen hane halkı, işyeri ve ziyaretçi (yerli ve yabancı) anketlerinin sonuçları değerlendirilerek farklı türdeki kullanıcıların ilçeye dair algısı, memnuniyet düzeyi ve kentin sorunlarına bakışı ortaya konulmuştur. Anket çalışmaları “tabakalı-kotalı basit rassal örnekleme” tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni; farklı hane halklarının ve iş yerlerinin anket çalışmasına dâhil edilmesi ile ilçe genelinde doğru sonuçlar elde edilebilecek noktalardan örneklem seçilmesine olanak sunmasıdır (Fatih Belediyesi Anket Çalışması, 2020).

Bu çalışmanın en temel veri kaynaklarından biri anket sonuçlarından elde edilmiş, sübjektif veri (algısal) niteliğinde olup proje alanı ile ilişkili kullanıcıların görüşlerini yansıtmaktadır. Fatih İlçesi’nde yapılan hanehalkı ve işyeri anketleri sonucunda elde edilen ham verileri sayısal ortamda coğrafi bilgi teknolojileri kullanılarak “Coğrafi Kodlama” (Anket yapılan her bir noktanın adres verisi ile mekân/yer ilişkisinin kurulması işlemi) işlemine tabi tutulmuştur. Böylece, anket verilerinden oluşan ve coğrafi bilgi sistemi ile ilişkili bir veri tabanı oluşturulmuştur.

² İstanbul İli, Fatih İlçesi Sosyal, Ekonomik ve Fiziksel Yapı Çözümlemesi, Mekânsal Projelerin Tanımlanması ve Önceliklendirilmesi Projesi- Hanehalkı Araştırması (2020). İTÜNOVA Teknoloji A.Ş. & Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, İstanbul.

Analiz Yöntemi

Kentsel dönüşüm strateji belgesi hazırlanma sürecinde analiz ve sentez aşamaları veri türüne göre farklı alanları kapsamaktadır. Bu alanlar ilçe bütünü ve konut nüfusunun(gece nüfusunun) fazla olduğu alanlar olarak ayrılmaktadır. Fatih ilçesinin nüfusun dağılım haritası incelendiğinde, ilçe genelinde dengeli olmayan bir dağılım mevcuttur (Şekil 4). Ticaret merkezi niteliği taşıyan Eminönü bölgesinde yerleşik nüfusun az olması bu durumu oluşturmaktadır. Nüfus dağılımının bu özelliğinden dolayı mahallerdeki yaşayan kişi sayısına göre yapılan analizlerde bu bölgelerin konut özelliği taşımasından dolayı kapsam dışı bırakılmıştır. Bu durum nedeni nüfusun çok düşük olduğu mahallerde kişi sayısına göre yeterlilik hesaplarında yüksek yeterlilik göstermesi ve ilçe genel sıralamasında sapmalara neden olmasıdır. Bu kapsamda Tablo 1’de analiz edilen konuya göre farklılaşan alt bölgeler gösterilmektedir.

Şekil 4. Fatih İlçesi Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK(2019) verileri kullanılarak Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 1. Veri Türüne Göre Çalışma Alanları

1.Bölge: Kentin tamamına ilişkin doğal yapı, fiziksel, sosyal, ekonomi, ulaşım ve altyapı analizleri kent bütünü (57 mahalle) kapsamaktadır.

2.Bölge: Sosyoekonomik yapıya ilişkin analiz ve sentezler ise konut bölgelerini (24 mahalle) kapsamaktadır. Bölgenin nüfusu 420.603 kişidir. İlçe nüfusunun %94'ünü barındırmaktadır.

3.Bölge: Donatı alanlarının yeterliliği ile ilgili yapılan sentez çalışmasında şekilde gözüken alt bölge (19 mahalle) dikkate alınmıştır. Bölgenin nüfusu 404.383 kişidir. İlçe nüfusunun %91'ini kapsamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, T. (2009). Tarihi Yarımada Silüetinin Kent Kimliğine Etkilerinin Salacak-Harem-Haydarpaşa Bölgesinde İrdelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, A., & Enlil, Z. (2010). Kültür Ekonomisi Envanteri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akyüz, B. (2011). Kruvaziyer Limanların Kentsel Kıyı Mekânlarına Etkileri: İstanbul Zeytinburnu Kazlıçeşme Ataport Kruvaziyer Liman Projesi Örneği. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Angel, A. (1993). Henri Prost ve İstanbul'un İlk Nazım Planı. Planlama (TMMOB Şehir Planlama Odası Yayınları).
- Berger, A. (2000). Streets and public spaces in Constantinople. Trustees for Harvard University: Dumbarton Oaks Papers.
- Bilsel, C. (2010). Henri Prost'un İstanbul Planlaması (1936-51): Nazım Planlar ve Kentsel Operasyonlarla Kentin Yapısal Dönüşümü, İmparatorluk Başkentinden.
- Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (2019). İstanbul İli Olası Deprem Kayıp Tahminlerin Güncellenmesi Projesi.
- Burma Yıldırım, S. (2017). Koruma ve Planlama Anlayışının Değişimi: İstanbul Tarihi Yarımada'da 2005-2012 Planlarının Karşılaştırılması. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, Z. (1986). 19. yy'da Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2020). İstanbul İli Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği Plan Açıklama Raporu.
- Denmirkent, I. (2001). İstanbul. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi.
- Duman, B., & Coşkun, İ. (2015). Kentsel Dönüşüm: Temel Meseleler Üzerine. Neden Nasıl ve Kimin İçin Kentsel Dönüşüm. İstanbul: Litera Yayıncılık.

Duranay, N., Gürsel, E., & Ural, S. (1972). Cumhuriyetten Bu Yana İstanbul Planlamaları. Mimarlık, 10(7), 67-108.

Fatih Belediye Başkanlığı. (2012). Fatih İlçesi(Tarihi Yarımada) 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı.

Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu. (2019).

Fatih Belediyesi Plan ve Projeler Müdürlüğü, & İTÜNOVA Teknoloji A.Ş. (2020). İstanbul ili, Fatih İlçesi Sosyal Ekonomik ve Fiziksel Yapı Çözümlemesi, Mekânsal Projelerin Tanımlanması ve Önceliklendirilmesi Projesi- Hane Halkı Araştırması. İstanbul.

Gerim, M. (2010). İstanbul ve Mimari . İstanbul: Şehir ve Kültür Yayınları.

Gülersoy Zeren , N., Ayrancı, İ., & Yazıcı , E. (2008). Koruma Alanlarında Planlama ve Alan Yönetimi, Kentsel Sit Alanlarında Alan Yönetimi Toplantısı. İstanbul: YTÜ.

Gürse Söğüt, E. (2015). Tarihi Yarımada'da Hocapaşa Yangın Alanı'nın Mekânsal Dönüşümü. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, yayımlanmamış Doktora Tezi.

İBB Engelliler Müdürlüğü. (2019). Engelli Nüfus Verileri, yayımlanmamış veri kaynağı.

İBB, & Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı (2011). Afet Risk Yönetimi İçin Megaşehir Gösterge Sistemi.

İBB, & Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire. (2018). Afetler Karşısında Sosyal Hasar Görebilirlik.

İBB, & JICA. (2002). Türkiye Cumhuriyeti İstanbul İli Sismik Mikro- Bölgeleme Dâhil Afet Önleme/ Azaltma Temel Plan Çalışması.

İBB, & Kültür Daire Başkanlığı Turizm Müdürlüğü. (Aralık, 2020). İstanbul Konaklama Tesisleri Envanter Raporu.

İBB. (1995). 1/50.000 Ölçekli İstanbul Metropolitan Alan Bölge Nazım Plan Raporu. İstanbul.

İBB. (2005). 1/5000 Ölçekli Tarihi Yarımada (Eminönü-Fatih) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu.

İBB. (2006). Fatih İlçesi Deprem Odaklı Risk Azaltımı Stratejik Eylem Planı Raporu.

İBB. (2009). 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu. İstanbul.

İBB. (2015). İstanbul Kentsel Dönüşüm Stratejik Planı ve Master Planı .

İBB. (2016). İstanbul Otopark Ana Planı.

İBB. (2019). Tarihi ve Kültürel Miras Alanlarında Kentsel Dönüşüm Planlama Yaklaşımı Geliştirilmesine Yönelik Analitik Çalışmalar.

İBB. (2020). Fatih Olası Deprem Kayıp Tahminleri Kitapçığı . Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü.

İstanbul Alan Yönetim Başkanlığı. (2018). İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı & İBB.

İstanbul Alan Yönetim Başkanlığı. (2011). İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı & İBB.

İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü. (2019). Göç Verileri, yayımlanmamış veri kaynağı.

İstanbul İl Kültür Müdürlüğü. (2020). İstanbul Turizm İstatistikleri Raporu.

İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı. (2018). İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı.

İstanbul Ticaret Odası, & İstanbul Sanayi Odası. (2019). Faal İşyerleri Listesi, yayımlanmamış veri seti.

Karpuz, H. (2009). Koruma Alanlarında Alan Yönetimi Kapsamında Tarihi Yarımada . İstanbul: MGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kart, N. (2008). İstanbul Tarihi Yarımada Yeşil Alanların Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişiminin İncelenmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Kolcu, İ. H. (2013). Dönüşüm Yaşayan Tarihi Kent Merkezlerinde Arazi Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Sultanahmet Çevresi Örneği.

Kostof, S. (2009). The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History. New York: Bulfinch.

Kömürcüyan, E. Ç. (1952). İstanbul Tarihi: XVII. Asırda İstanbul. İstanbul: G. Ü. Ed. Fak. Yayınları.

Kuban, D. (1996). İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Kubat, A. S. (1999). The Morphological History of Istanbul. Urban Morphogy: Journal Of the International Seminar on Urban Form 1, (s. 28-41).

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (1999). Türkiye Turizm Stratejisi (2023). Ankara.

Magdolino, P. (2012). Ortaçağda İstanbul: Altıncı ve Onüçüncü Yüzyıllar Arasında Konstantinopolis'in Kentsel Gelişimi. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayıncılık.

Mantran, R. (1996). İstanbul Tarihi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Müller, W. (1998). Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı. İstanbul: Erol Özbek çev., Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Müller, W. (2002). İstanbul'un Tarihsel Topografyası: 17. yüzyıl başlarına kadar Byzantion-Konstantinopolis-İstanbul. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ortaylı, İ. (2000). Tarihte İstanbul. İstanbul: Promete Yayınları.

Özcan, K. (2006). Tanzimat'ın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Planlama Deneyimleri (1839-1908) . 2006: Osmanlı Bilimi Araştırmaları VII/2.

Özgan, T. (2002). İstanbul Tarihi Yarımada'nın Koruma Kriterleri Açısından Etüdü ve Koruma Modeli Önerisi. İstanbul: MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Özler, Ş. (2007). Cumhuriyet Dönemi İstanbul Planlama Raporları 1934-1995. İstanbul: Çizgi Basım Yayın.

Pinon, P., & Bilsel, C. (2010). İmparatorluk Başkentinden Cumhuriyet'in Modern Kentine: Henry Prost'un İstanbul Planlaması (1936-1951). İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.

Stewig, R.(1965). Bizans, Konstantinopolis, İstanbul. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Şentürk, M. (2011). Kentsel Müdahaleler Açısından İstanbul. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Tapan, M. (1998). 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık . İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları .

Tekeli, İ. (1994). Haritalar: Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi.

Tekeli, İ. (2014). 19. Yüzyılda İstanbul Metropol Alanının Dönüşümü. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Yüçetürk, E. (2001). Haliç Silüetinin Oluşum-Değişim Süreci ve Kentsel İmge Yönünden Ele Alınması. İstanbul: YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

AFAD. Deprem Tehlike Haritası.(26.01.2021) tarihinde, (<https://deprem.afad.gov.tr/deprem-tehlike-haritasi> adresinden alındı.

Climate Data.Fatih İklim Tablosu, (07.09.2020) tarihinde, <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/istanbul/fatih-7419/> adresinden alındı.

İBB, Şehir Planlama Müdürlüğü Arşiv (21.09.2020) tarihinde <https://sehirplanlama.ibb.istanbul/arsiv/> adresinden alındı.

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Tarihi Haritalar. (23.09.2020) tarihinde, <https://artsandculture.google.com/exhibit/uzun%C3%B6yk%C3%BCler/kQLSBgy2fIKsLw?hl=tr>

İstanbul Urban Data Base. Tarihi Haritalar. (03.11.2020) tarihinde, <http://www.istanbulurbandatabase.com/> adresinden alındı.

İstanbul Salt Araştırma. Tarihi Haritalar (03.11.2020) tarihinde, <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/1881> adresinden alındı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı.(19.11.2020) tarihinde, <https://kygm.ktb.gov.tr> adresinden alındı.

İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı. Dünya Miras Alanı Görseli (04.03.2021) tarihinde, http://www.alanbaskanligi.gov.tr/miras_alani_siniri.html adresinden alındı

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (19.12.2020) tarihinde, <https://kygm.ktb.gov.tr/> adresinden alındı.

Yazman, D. (2021, 01 22). Arkitera makale, (01.02.2021) tarihinde <https://www.arkitera.com/?s=yenikap%C4%B1+transfer+merkezi&submit=> adresinden alındı.

Kapak Fotoğrafı: İhsan İLZE (2020).